

คู่มือชาวพุทธ

พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ

คู่มือชาวพุทธ

พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ

คำปรารภ

เหตุที่ได้เขียนหนังสือ “คู่มือชาวพุทธ” เล่มนี้ขึ้น เพราะมีลูกศิษย์หลายท่านขอร้องให้เขียนหนังสือแนวทางการบำเพ็ญกุศลขั้นพื้นฐาน เช่น การให้ทาน การรักษาศีล เพื่อจะปฏิบัติกันได้ถูกต้องในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เมื่อผู้เขียนได้พิจารณาแล้ว คิดว่าจะประโยชน์แก่ชาวพุทธอยู่มาก ถึงชาวพุทธเราเคยทำทาน เคยรักษาศีลมานานแล้ว ก็ยังมีผู้ไม่เข้าใจกันอยู่มาก ผู้เขียนเองก็เคยถูกถามในเรื่องการให้ทาน การรักษาศีลหลายครั้ง ต้องได้อธิบายให้ฟังกันอยู่บ่อยๆ แต่ก็ยังรู้กันไม่ทั่วถึงอยู่นั่นเอง ฉะนั้น จึงได้เขียนเป็นหนังสือให้เป็นคู่มือ เพื่อจะได้อ่านทบทวนด้วยตนเองให้เข้าใจในหน้าที่ของตน การให้ทาน การรักษาศีล ถ้าเห็นว่ามีครบพร้อม ยังไม่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย เราจะได้แก้ไขตัวเองให้สมกับว่าเป็นชาวพุทธที่แท้จริง สิ่งต่างๆ ที่ยังมีความบกพร่องอยู่นั้น เราจะได้รู้จากหนังสือเล่มนี้ ถึงจะเป็นหนังสือเล่มเล็กๆ ข้อความย่อเย่อ แต่ผู้เขียนก็พยายามจัดข้อความนั้นๆ ให้ผู้อ่านมีความเข้าใจ ขอให้ผู้อ่านใช้ปัญญาพิจารณาดูด้วย

เหตุผล ทบทวนดูในหนังสือเล่มนี้ให้ดี ตีความหมายให้เข้าใจ
ท่านก็จะได้รับความรู้ได้ประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้

ฉะนั้น จึงขอขอบใจในศิษยานุศิษย์ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ
เสียสละทรัพย์ในการพิมพ์หนังสือคู่มือชาวพุทธนี้ เพื่อเป็นแสงสว่าง
ส่องทางให้แก่ตัวเองและหมู่คณะที่เป็นเพื่อนชาวพุทธด้วยกัน
ให้ได้มีความรู้ความเข้าใจในการบำเพ็ญกุศลให้สมบูรณ์ ขอทุกท่าน
จงมีสติปัญญาที่ฉลาด สามารถเป็นที่พึ่งแก่ตัวเองได้ให้มีปัญญา
เฉียบแหลม รู้เห็นในสังขารตามความเป็นจริง ด้วยความจริง
จากตัวท่านเองนั้นเทอญ

พระอาจารย์ทูล ขิปปปณฺโณ

สารบัญ

คู่มือชาวพุทธ	๑
การให้ทานในทางพุทธศาสนา	๓
ว่าด้วยปัจจัย ๔	๖
ว่าด้วยกาลิก ๔	๙
ยาวกาลิก	๑๑
ยามกาลิก	๑๕
สัตตาทกาลิก	๑๙
ยาวชีวิก	๒๔
ว่าด้วยการประเคน	๓๐
อุบายในการรักษาศีล	๓๒
ศีลมีขึ้นได้หลายอุบาย	๓๕
ธรรมที่ตั้งไว้ก่อนศีล ๔ ประการ	๔๒
การแสวงหาครูเป็นสิ่งสำคัญ	๔๕

คู่มือชาวพุทธ

คู่มือชาวพุทธที่ท่านอ่านอยู่ในขณะนี้ ต้องทำความเข้าใจให้ละเอียด เพื่อจะปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ที่เรารู้กันอยู่ว่ามีทาน ศีล ภาวนา หลักการภาวนานั้นผู้เขียนได้อธิบายไว้แล้วในหนังสือทวนกระแส ตัดกระแส ข้ามกระแส เฉพาะหนังสือเล่มนี้ จะอธิบายในเรื่องการให้ทาน การรักษาศีล คำว่าการให้ทาน เป็นสำนวนที่พูดกันเฉพาะในศาสนาพุทธเท่านั้น ส่วนศาสนาอื่นๆ หรือประเทศที่ไม่มีศาสนาอะไรเลย เขาก็มีการให้อะไรต่อกันได้ แต่เขาไม่เรียกว่าการให้ทาน การให้อะไรต่อกันนี้มีสมมติเรียกกันหลายอย่าง เช่น ให้อะไรต่อกันเพื่อผูกสัมพันธ์ไมตรี ให้อะไรต่อกันเพื่อสงเคราะห์ ให้อะไรต่อกันเพื่อช่วยเหลือ ให้อะไรต่อกันเพื่อตอบแทนคุณ ให้อะไรต่อกันด้วยความเมตตาสงสาร ให้อะไรต่อกันเพื่อหวังผลประโยชน์ การให้จริงๆ

๒ คู่มือชาวพุทธ

เป็นหลักสากลประจำโลก ถึงไม่มีศาสนาอื่นใดมาสอนก็ตาม นิสัยของมนุษย์ก็มีการให้อะไรต่อกันอยู่แล้ว การให้อะไรต่อกันนี้ จึงเป็นกฎธรรมชาติของโลกที่มีต่อกันมาแต่กาลไหนๆ ถ้ามนุษย์ในโลกนี้ไม่มีการให้อะไรต่อกัน ไม่มีความช่วยเหลือกัน โลกมนุษย์นี้จะตั้งอยู่เป็นโลกไม่ได้ ที่โลกมนุษย์อยู่ด้วยกันได้ก็เพราะมีการให้ความช่วยเหลือกัน ดังได้รู้จักอยู่ในโลกปัจจุบัน แม้เมืองเดียวกัน บ้านเดียวกัน ครอบครัวเดียวกัน ก็ยังให้ความช่วยเหลือกัน พ่อแม่ บุตรธิดาจะอยู่ร่วมกันได้ก็เพราะการให้ แม้แต่สัตว์ดิรัจฉานเขาก็ยังมีนิสัยให้ความช่วยเหลือกัน มนุษย์ทุกชาติทุกภาษาย่อมเป็นผู้มีความสามารถสูง มีสติปัญญาความฉลาดเหนือสัตว์ ดังนั้น มนุษย์จึงมีการให้กันหลายรูปแบบ

การให้ทานในทางพุทธศาสนา

จะกล่าวเฉพาะกับพระสงฆ์และสามเณร

หลักการให้ทานในทางพุทธศาสนานี้มีขอบเขตจำกัด ไม่เหมือนในการให้ทั่วไปดังที่ได้อธิบายมาแล้ว ที่ว่าการให้ทาน มีขอบเขตและมีส่วนจำกัดนั้นคิดว่าท่านคงไม่เข้าใจ ถึงจะให้ท่านตอบเดี๋ยวนี้อาจจะตอบไม่ถูก การให้ทานที่มีขอบเขตนั้นคือขอบเขตของพระธรรมวินัย จะให้ทานในสิ่งของอะไรก็ให้อยู่ในขอบเขตพระธรรมวินัยนี้ เช่น สิ่งของที่เป็นอกัปปิยะ (ไม่ควร ไม่เหมาะ) เป็นอนามาส เป็นสิ่งที่ไม่ควรถวายพระเณร ทั้งในกาลและนอกกาล เพราะสิ่งนั้นผิดต่อพระธรรมวินัย ถ้าเอาสิ่งเหล่านี้ไปถวายพระก็แสดงว่าเหนือขอบเขต เพราะเป็นสิ่งไม่ควรถวายพระเณร มีอะไรบ้างจะได้อธิบายในข้างหน้า

คำว่า การให้ทานมีส่วนจำกัดนั้น คือจำกัดกาลที่ควรให้ทาน เช่น ปัจจัย ๔ กาลิก ๔ กาลที่ควรให้ทานหรือไม่ควรให้ทานก็ขึ้นอยู่กับกาลิกนั้นๆ มิใช่ว่าทายกมีหน้าที่ในการให้ทาน ก็จะทำให้ทานเรื่อยไป ปฏิคาหก (พระ) มีหน้าที่เป็นผู้รับทาน ก็จะได้รับทานเรื่อยไป ฆราวาสยกอะไรเข้าไปถวายก็จะรับเอาเสียทั้งหมด ทั้งที่ของนั้นเป็นอกัปปิยะ ของที่ไม่ควรถวายในกาลนั้นเลย จริ่งชีวิตของพระจะอยู่ได้ก็ต้องอาศัยปัจจัย ๔ และกาลิก ๔ ที่ฆราวาสนำมาถวาย ถ้าไม่มีปัจจัย ๔ เป็นที่อาศัยแล้ว ชีวิตของพระเณรก็อยู่ไม่ได้ ถ้าพระเณรไม่มี ก็เหมือนชนกลุ่มนั้นได้ไกลจากพระพุทธศาสนา ฉะนั้น พระกับฆราวาสจึงแยกกันไม่ได้ เพราะเป็นกำลังสนับสนุนพระพุทธศาสนาด้วยกัน พระพุทธศาสนาจะมั่นคงอยู่ได้ก็เพราะทายก ปฏิคาหก ให้ความร่วมมือกัน ดังคำว่า “พระพุทธศาสนาจะมั่นคงอยู่ได้เพราะพระแท้ พระพุทธศาสนาจะย่ำแย่เพราะฆราวาสไม่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือ” นี่เป็นจุดใหญ่ ความเสื่อม ความเจริญ ความมั่นคงของพระพุทธศาสนาอยู่ที่จุดนี้ ทางพระก็มีหน้าที่ทรงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย ฆราวาสก็มีหน้าที่ส่งเสริมด้วยปัจจัย ๔ เมื่อพูดถึงปัจจัย ๔ ชาวพุทธเราคงรู้จักกันดี เพราะเคยให้ทานกันมาแต่ปู่ตายาย แต่ผู้เขียนก็จะขอย้ำเพื่อความเข้าใจของ

ท่านให้มีความรู้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ว่าด้วยมัจฉิย ๔

เครื่องอาศัยยังชีพของบรรพชิตมี ๔ อย่าง คือ

(๑) จีวรัง

(๒) ปิณฑปาตัง

(๓) เสนาสนัง

(๔) คิลานเภสัช

๑. จีวรัง หมายถึง ผ้าที่พระสงฆ์ท่านนุ่งห่ม หรือผ้าอื่นๆ ที่เป็นบริวารอาศัยในสิ่งจำเป็น ข้อนี้ชาวพุทธเราก็ทำกันมาอยู่แล้ว ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยแต่อย่างใด

๒. ปิณฑปาตัง หมายถึง อาหารปิณฑบาต ข้อนี้มีปัญหาที่จะได้อธิบายให้ฟังกันอยู่มาก ถึงเราเคยให้ทานกันมานานแล้วก็ตาม อาหารปิณฑบาตที่เรานำไปถวายทานแก่พระนั้นยังมีสิ่ง

ที่ขัดต่อพระวินัยของพระอยู่หลายอย่าง ขัดต่อพระวินัยของพระ
 อย่างไรนั้นเรายังไม่รู้ เพียงเห็นพระท่านรับทานให้ก็มีความดีใจ
 เท่านั้น ประการหนึ่งพระท่านอาจจะมีการศึกษาน้อย ไม่รู้ทั่วถึง
 ซึ่งพระวินัย ความเข้าใจของท่านอาจมีความผิดพลาดได้ หรือ
 พระที่บวชใหม่ท่านยังไม่รู้อะไรในพระวินัย ยกอะไรเข้าไปถวาย
 ท่านก็รับเอาทั้งหมด ของที่ไม่ควรรับท่านก็รับเอาไว้ แต่ทายก
 ผู้ให้ทานนี้แหละเป็นต้นเหตุ ไม่รู้จักในสิ่งของที่ควรถวายหรือ
 ไม่ควรถวาย จากนี้ไปเราต้องตั้งใจเสียใหม่ เพื่อไม่ให้ของที่ไป
 ถวายนั้นได้ขัดต่อพระวินัย หรือเรามีเวลาว่าง จะอ่านดูพระวินัย
 ของพระก็จะเป็นการดี เพื่อจะได้เข้าใจในพระวินัย การถวาย
 ปัจจัยแก่พระก็จะถวายได้ถูกต้องตามกาลเวลา เพราะตัวเราเอง
 ก็ต้องการพระที่ท่านมีความบริสุทธิ์ในพระธรรมวินัยอยู่แล้ว
 ถ้าเราต้องการจริง เราก็อย่านำสิ่งที่ผิดวินัยไปถวายพระ เราต้อง
 ช่วยกันรักษาความบริสุทธิ์ของพระท่านไว้ เพื่อจะได้เป็นเนื้อ
 นามบุญของเราตลอดไป

ปัจจัยข้อที่ ๒ เรื่องอาหารบิณฑบาต กับปัจจัยข้อที่ ๔
 คิลานเภสัชที่เกี่ยวกับประภทยา ทั้ง ๒ ข้อนี้จะยกไปอธิบาย
 ร่วมกันกับกาลิก ๔ เพื่อจะได้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เพราะกาลิก ๔

เป็นศูนย์รวมแห่งปัจจัยทั้งหลาย ดังเราจะได้อ่านกันข้างหน้า

๓. เสนาสนัง คือ ที่อยู่อาศัยของพระนั้น พวกเราก็กำกัน
ถูกต้องอยู่แล้ว เช่น กุฏิ ศาลา เป็นต้น

ในหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนต้องการชี้จุดอ่อนที่เรายังไม่เข้าใจ
หรือสิ่งที่ทำไปไม่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ผู้เขียนต้องการให้
ฆราวาสมีความเข้าใจในสิ่งของที่นำไปถวายพระให้ถูกต้อง ของจง
เข้าใจในกาลิก ๔ ที่จะอธิบายให้ท่านมีความเข้าใจดังนี้

อ่าด้อษกาลิก ๔

กาลิก คือของที่พระเก็บไว้ฉันได้ในเวลาที่กำหนด
กาลิก ๔ นี้ ถ้าเราไม่รู้ไม่เข้าใจ จะนำสิ่งของไปถวายพระท่าน
อาจจะมีความผิดตามพระวินัยของพระได้ง่าย เพราะไม่เข้าใจว่า
สิ่งไหนควรสิ่งไหนไม่ควร ตัวเองเคยบริโภคในสิ่งใด ก็ต้องเอา
สิ่งนั้นไปถวายพระ ตัวเองเคยรับประทานอาหารเวลาใด ก็เข้าใจ
ว่าพระท่านจะฉันได้ตามเวลาของตน นี่คือผู้ไม่เข้าใจในพระวินัย
ของพระ พระก็ไม่เข้าใจในสิ่งที่ควรหรือไม่ควร หรือไม่กล้าที่จะ
บอกโยมได้ ถ้าเป็นพระองค์ที่ท่านรู้พระวินัย ท่านก็บอกได้ว่า
สิ่งนี้ควรถวายได้ในเวลานั้น สิ่งนั้นควรถวายได้ในเวลานี้ หรือ
สิ่งนั้นไม่ควรถวายเลย แทนที่พระท่านจะบอกอย่างนั้น แต่กลับ
นิ่งเฉยไปเสีย โยมที่ยังไม่รู้อยู่แล้วก็ยังไม่รู้ตลอดไป ฉะนั้น

ขอให้เราได้มาศึกษาในกาลิก ๔ ให้เข้าใจ เพื่อว่าเราจะได้ถวายทานให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ให้เครื่องไทยทานของเรามีความบริสุทธิ์ ถูกต้องตามพุทธบัญญัติของพระพุทธเจ้าที่แท้จริง

กาลิก ๔ นี้ เมื่อพระท่านรับแล้ว พระจะต้องเก็บไว้ฉันได้ตามกาลตามอายุของกาลิกนั้นๆ เพราะกาลิกทั้ง ๔ นั้น เมื่อพระท่านรับแล้ว อายุในการเก็บรักษาไม่เท่ากัน ฉะนั้น นับแต่บัดนี้เป็นต้นไป เราก็จะได้เข้าใจในสิ่งของที่เรานำไปถวายพระให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ถวายให้ถูกต้องตามกาลเวลา ดังจะได้ยกขึ้นมาเป็นหัวข้อดังนี้

- (๑) ยาวกาลิก
- (๒) ยามกาลิก
- (๓) สัตตาหกาลิก
- (๔) ยาวชีวิก

ในกาลิกทั้ง ๔ นี้ จะได้อธิบายเป็นข้อๆ ไป ส่วนปัจจัย ๔ ข้อปัญหาปาตัง เกี่ยวกับอาหารบิณฑบาต กับข้อคิลานเภสัช ที่เกี่ยวกับประภทยา ทั้ง ๒ ข้อนี้มีอยู่ในปัจจัย ๔ แต่เป็นเรื่องเดียวกัน จึงได้อามาอธิบายรวมกันกับกาลิก ๔ เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนกัน เราผู้อ่านก็จะเข้าใจได้ง่ายในกาลิก ๔ ซึ่งจะอธิบายดังนี้

ชาวกาลิก

กาลิกนี้หมายถึงอาหารทุกประเภท จะเป็นอาหารสด อาหารแห้ง ข้าว ปลา ตลอดจนผลไม้ต่างๆ เว้นผลไม้ที่หมอเขากำหนดให้เป็นยา เช่น มะขามป้อม สมอ เป็นต้น นอกนั้นเป็นผลไม้ที่รวมอยู่ในประเภทอาหารทั้งหมด ฉะนั้น เราผู้จะถวายผลไม้ให้แก่พระท่าน เราต้องรู้จักว่าผลไม้ชนิดนี้จัดเข้าเป็นประเภทอาหารไหม หรือจัดเข้าเป็นประเภทยา ถ้าผลไม้ชนิดนั้นเป็นประเภทยา เราก็ถวายพระท่านได้ทุกกาลเวลา ส่วนผลไม้ที่เป็นยานี้ จะได้อธิบายในกาลิกข้อที่ ๔ สุดท้าย ส่วนผลไม้ในที่นี่ จะได้อธิบายเฉพาะผลไม้ที่เป็นประเภทอาหารเท่านั้น ถ้าเรารู้แล้วว่าผลไม้เป็นประเภทอาหารแล้ว เราจะถวายผลไม้ชนิดนั้นและอาหารอื่นแก่พระท่านได้ในช่วงเช้าถึงเที่ยงเท่านั้น แต่ผลไม้ที่เป็นอาหารนั้น

มีมาก เช่น ทูเรียน ลูกเงาะ ลำไย ลิ้นจี่ ทับทิม ยังมีผลไม้ที่เป็นอาหารมากกว่านี้ ถ้าผลไม้มีมาก พระท่านจะฉับไม่หมด เราก็แบ่งถวายท่านพอสมควร นอกนั้นก็ให้เณรหรือโยมวัดเก็บไว้เพื่อจัดถวายท่านในวันใหม่ต่อไป ถ้าหากเราเอาผลไม้ขึ้นไปถวายท่านทั้งหมด แต่ท่านก็ฉับได้นิดหน่อย และฉันได้แต่เข้าถึงเตียงเท่านั้น ถ้าฉับไม่หมด พระจะเก็บผลไม้ในวันในวันต่อไปไม่ได้ ถ้าพระเก็บผลไม้ไว้ฉันเอง ของที่เก็บไว้นั้นเป็นนิสัสค์ศีย์ พระนำมาฉัน เป็นอาบัติปาจิตตีย์ทุกคำที่กลืนไป

ผลไม้ที่เป็นอาหารทั้งหมดนี้ ไม่ควรเอาไปถวายพระนับแต่เวลาเที่ยงวันไปถึงบ่ายและค่ำ เพราะจะทำให้พระท่านผิดศีลผิดพระวินัย เป็นอาบัติไปด้วย เราผู้นำไปถวายท่าน ก็เหมือนเราเป็นผู้ส่งเสริมให้พระทำผิดพระวินัย ทำให้พระมีความเศร้าหมองเนื่องจากเราถวายของท่านไม่ถูกต้องกับกาลเวลานั้นเอง และยังมีสิ่งของที่ไม่ควรถวายพระในช่วงบ่ายอยู่อีกมาก เช่น ข้าวสุก ข้าวสาร ปลาสด ปลาแห้ง เนื้อสด เนื้อแห้ง ปลากระป๋อง เนื้อกระป๋อง น้ำปลา ขนมหูกชนิด นม โอวัลติน ผักดอง กระทียม หัวหอม พริก เกลือ ชিং ข่า และมีอาหารอีกเป็นจำนวนมากของทั้งหมดนี้เราอย่าพึ่งเอาถวายพระ เพราะมันเกินความจำเป็น

ถ้าหากเก็บไว้แล้วจึงค่อยนำมาทำถวายท่านนั้นแหละดี นั่นคือ ผู้รู้พระวินัยของพระ มีความฉลาดในการถวายทาน ถ้าเราต้องการ ถวายของนั้นแก่พระ เราเอาเพียงดอกไม้ธูปเทียนหรือของที่ ไม่เป็นอาหารถวายท่านก็ได้ และให้บอกกับพระท่านว่าที่เหลือนี้ เป็นประเภทอาหาร พระองค์ที่ท่านเคร่งต่อพระธรรมวินัยท่าน ก็จะมีรู้เอง นี่คือการช่วยกันสงวนความบริสุทธิ์ของพระท่านเอาไว้ เพื่อจะเป็นเนื้อนาที่มีปุ๋ยที่ดี

ประการหนึ่ง ถ้าอาหารนั้นเป็นประเภทเนื้อสัตว์ เช่น ปลาร้า ปลาสามทุกชนิด ปูดอง ลาบเนื้อ ลาบปลา อาหารที่เกี่ยวกับ เนื้อสัตว์ทั้งหมดนี้ ก่อนจะนำไปถวายพระ เราต้องทำให้สุกด้วยไฟ หรือสุกเนื่องจากไฟ พระท่านจึงจะฉันอาหารนั้นได้ ถ้าอาหารนั้น ไม่สุกเนื่องจากไฟ ถ้าพระฉัน เป็นอาบัติทุกกฏ ถ้าเป็นพระวัดป่า ท่านยังถือตามพระวินัยข้อนี้อย่างเคร่งครัด เราควรทำอาหารให้ สุกด้วยไฟก่อนนำไปถวายท่าน หรือถ้าท่านกับเรายังไม่รู้จักกัน มาก่อน เมื่อท่านยังสงสัยในอาหารนั้นว่าเป็นของดิบ ท่านก็จะ ไม่เอาอาหารนั้นเลย โดยเฉพาะน้ำพริกปลาร้าเป็นสิ่งที่ดูได้ยาก ถ้าเรามีอุบายอย่างใดอย่างหนึ่งให้ท่านรู้ก็จะเป็นการดี หรือบอก ท่านตรงๆ ว่าอาหารนี้สุกด้วยไฟแล้ว ก็จะเป็นการดี

อีกประการหนึ่ง ถึงจะเป็นเรื่องที่ไม่ทั่วไป ก็ให้เรารู้ระเบียบของพระสงฆ์บางหมู่เอาไว้ ส่วนมากจะเป็นพระวัดป่า ท่านยังปฏิบัติตามพระวินัยข้อพีชคามนี้อยู่ พีชคามนั้นก็เนื่องมาจากพีชคามนั่นเอง เมื่อนำมาถวายพระ ก็ต้องรู้จักในกัปปิยโหวหาร เช่น มะเขือสุก พริกสุก ที่มีเมล็ดแก่พอจะปลุกขึ้นได้ หรือเมล็ดผลไม้อย่างอื่นที่แก่แล้ว ที่นำออกจากผลไม้ไม่ได้ ก็ต้องทำเป็นกัปปิยโหวหาร หรือกระเทียม หอม ผักบุง หรือผักอื่นใดที่จะนำไปปลุกให้งอกได้ ก็ต้องเอามารวมกันทำเป็นกัปปิยะ วิธีทำมีดังนี้ พระท่านพูดว่า “กัปปิยัง กะโรหิ” โยมตอบว่า “กัปปิยะ ภันเต” พร้อมทั้งใช้เล็บมือหรือมีดตัดพีชนั้นให้ขาด นี่อธิบายไว้เพียงย่อๆ ถ้าไม่ทำกัปปิยะอย่างนี้ พระฉัน เป็นอาบัติทุกกฏ นี่ก็ให้เรารู้เอาไว้ เพื่อจะปฏิบัติกับพระให้ถูกต้อง

ขามกาลิก

กาลิกนี้หมายถึงน้ำปานะ คือน้ำที่คั้นเอามาจากผลไม้ที่เราเรียกกันว่าน้ำอัฐบาน น้ำอัฐบานนี้ยังมีผู้ตีความหมายผิดพลาดกันอยู่มาก เช่น ตีความว่าต้องใช้ผ้ากรองน้ำผลไม้ นั้นถึง ๘ ครั้ง จึงเรียกว่าน้ำอัฐบาน ผู้ตีความหมายในน้ำอัฐบานโดยวิธีนี้ ขอให้ไปทบทวนในหนังสือเรื่องน้ำปานะกันเสียใหม่ แสดงว่ายังไม่ได้อ่านพระวินัยให้เข้าใจ หรือไม่ได้ดูในพระวินัยเสียเลยก็เป็นได้ การพูดออกมาอย่างนี้ ก็ได้พูดต่อจากผู้ที่มีความเห็นผิดมาเป็นทอดๆ จนถึงปัจจุบัน ฉะนั้น ผู้เขียนจึงขอตัดความเข้าใจผิดอย่างนี้ให้หมดไป โดยอาศัยพระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตไว้มาเป็นเครื่องรับรอง ถ้าหากท่านได้อ่านหนังสือเล่มนี้ ก็จะเข้าใจทันทีว่าน้ำอัฐบานเป็นมาอย่างไร

น้ำอัฐบานที่มีในพระวินัยนั้น พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ใช้ผลไม้มาทำเป็นน้ำปานะได้มี ๘ อย่าง แต่มีใช้ให้ออมารวมกันทั้งหมด จะทำจากผลไม้ใดอย่างหนึ่งก็ได้ กล่าวคือ

- (๑) ทำด้วยผลมะม่วงสุกหรือดิบ
- (๒) ทำด้วยผลชมพูหรือหว่า
- (๓) ทำด้วยผลกล้วยที่มีเมล็ด
- (๔) ทำด้วยผลกล้วยที่ไม่มีเมล็ด
- (๕) ทำด้วยผลมะขาง
- (๖) ทำด้วยผลองุ่น
- (๗) ทำด้วยเหง้าอุบล
- (๘) ทำด้วยผลลิ้นจี่

ผลไม้ทั้ง ๘ อย่างนี้เองที่คนตีความว่ากรอง ๘ ครั้ง เมื่อท่านได้อ่านเรื่องน้ำอัฐบานนี้แล้ว คิดว่าท่านจะหายความข้องใจ

วิธีทำ ถ้าผลไม้นั้นมีน้ำน้อย ก็ต้องเติมน้ำเย็นลงไปตามความต้องการ แล้วคั้นเอาน้ำนั้นมากรอง จะกรองด้วยผ้าหรือกรองด้วยอย่างอื่นก็ได้ จะกรองสัก ๓-๔ ครั้งก็ใช้ได้ ข้อสำคัญคืออย่าให้น้ำนั้นมึนคาก ถ้าน้ำนั้นมึนคาก พระฉันทก็เป็นอาบัติปาจิตตีย์ นี่คือหลักเดิมของพระวินัยที่ว่าด้วยน้ำอัฐบาน เมื่อกรองเสร็จแล้ว

อย่าเอาน้ำปานะนั้นไปต้มให้สุกด้วยไฟ ถ้าเอาไปต้มด้วยไฟ น้ำปานะนั้นจะกลายเป็นประเภทของอาหาร พระฉันเป็นอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าต้องการน้ำสุก ต้องต้มน้ำเปล่าให้สุกเสียก่อน เมื่อน้ำเย็นแล้ว จึงเอามาผสมกับน้ำผลไม้ก็ได้ หรือน้ำนั้นยังไม่ต้มให้สุก เมื่อกรองเสร็จแล้วจะเอาน้ำปานะนั้นไปตากแดดพอให้น้ำอุ่นก็เอามาฉันได้ นี่เป็นหลักเดิมในวิธีทำน้ำปานะ เมื่อเราได้อ่านแล้วก็จะเข้าใจทันที

ต่อมาทรงอนุญาตเพิ่มเติม คืออนุญาตให้ฉันน้ำผลไม้อื่นอีก ตามพระวินัยกำหนดไว้ว่า ผลไม้ที่เอามาทำน้ำปานะนั้น ไม่ใช่เป็นมหาผล คือใหญ่กว่าผลมะตูม จึงจะเอามาทำเป็นน้ำปานะฉันได้ เว้นเสียแต่ธัญชาติที่มีกำเนิดเป็นข้าว ๗ ประการ คือ

- (๑) ข้าวโพดสาลี
- (๒) ข้าวเจ้า
- (๓) ข้าวเหนียว
- (๔) ข้าวละมาน
- (๕) ข้าวฟ่าง
- (๖) ลูกเดือย
- (๗) หญ้าก้านแก้ว

ถั่ว งา ก็เป็นของไม่ควร เพราะเป็นมูลแห่งข้าวอยู่แล้ว
ผลไม้เหล่านี้มีจำนวนมาก ให้เอามาทำน้ำปานะได้ตาม
ความเหมาะสม ผลไม้ที่จะเอามาทำน้ำปานะนี้ ห้ามพระรับประเคน
ทั้งลูกและไม่ให้ทำเอง เณรหรือฆราวาสทำมาถวายจึงควรฉัน
เมื่อถวายน้ำปานะแก่พระท่านแล้ว พระจะเก็บน้ำปานะนั้นไว้
ฉันอีก ไม่ให้เกินยามหนึ่ง คือ ๔ ชั่วโมง แต่ในคำแปลยามกาลิก
ท้ายหนังสือพระไตรปิฎก ในพจนานุกรมและบุพพสิกขาบรรณนา
บอกไว้ว่าเก็บไว้ได้วันหนึ่งกับคืนหนึ่ง คือ ๒๔ ชั่วโมง ผู้เขียนเคย
เก็บน้ำปานะนี้ไว้ ๒๔ ชั่วโมง โดยไม่ได้แช่ตู้เย็น น้ำปานะนั้นกลิ่น
เปลี่ยนไป เสียรส จะฉันไม่ได้ ที่จริงควรเก็บน้ำปานะไว้ฉันได้
ช่วยยามหนึ่งคือ ๔ ชั่วโมงเท่านั้น หรือถ้าหากว่ามีที่เก็บน้ำปานะ
ไม่ให้เสียรส ให้พระฉันได้ แต่ไม่ให้เกิน ๒๔ ชั่วโมง ถ้าเกิน ๒๔
ชั่วโมง พระฉันเป็นอาบัติปาจิตตีย์ นี้ขอให้ฆราวาสได้รู้ในวิธีทำ
น้ำปานะถวายพระ เพื่อให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยต่อไป

สัตตาทหกาลิก

กาลิกนี้หมายถึงเภสัชทั้ง ๕ ที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต
ดังนี้

(๑) เนยใส

(๒) เนยข้น

(๓) น้ำมัน

(๔) น้ำผึ้ง

(๕) น้ำอ้อย

สัตตาทหกาลิกนี้ เมื่อพระท่านรับประทานแล้ว จะเก็บไว้
ฉันได้ไม่ให้เกิน ๗ วัน ถ้าเกิน ๗ วันเอามาฉัน พระเป็นอาบัติ
ปาจิตตีย์

ดังที่จะได้อธิบายเป็นข้อๆ ให้ผู้อ่านได้เข้าใจดังนี้

คำว่าเนยใสและเนยข้นนี้ มีผู้ตีความหมายผิดกันอยู่มาก ส่วนฆราวาสแล้ว น้อยคนที่จะรู้จัก แม้พระองค์ที่จะเข้าใจ ส่วนมากจะตีความหมายในเรื่องเนยใส เนยข้น เข้าข้างตัวเอง มีความเข้าใจว่า นมกระป๋องตราหมี ตราดอกไม้ นี่แหละเป็นเนยข้น นมน้ำสีขาวที่บรรจุอยู่ในกระป๋องหรือกล่องกระดาษนั้นแหละเรียกว่าเนยใส ฝ่ายโยมก็ไม่รู้จัก พระก็ไม่เข้าใจ ก็ฉันทันไปอย่างไม่มีความละเอียดในช่วงตะวันบ่ายและค่ำคืน และฉันทันอย่างเปิดเผย

นมที่ได้อธิบายมานี้ เป็นประเภทของอาหาร พระฉันได้แต่เข้าถึงเที่ยงเท่านั้น ถ้าพระฉันหลังเที่ยงไปแล้ว เป็นอาบัติปาจิตตีย์ ฉะนั้น เราจึงทำความเข้าใจให้ดีในเรื่องนี้ เพื่อนำสิ่งของไปถวายพระให้ถูกต้องกับพระธรรมวินัย เนยใส เนยข้น ที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ฉันในเวลาวิกาลได้นั้น เป็นเนยที่บริสุทธิ์ ไม่มีข้าว แป้งเจือปน ไม่มีสิ่งที่เป็นอาหารมาผสมแต่อย่างใด เนยดังกล่าวนี้เขาสกัดกลั่นออกมาจากนมสดนมส้มอีกครั้งหนึ่ง จึงเรียกว่าเนยใส เนยใสนี้ เขาก็กลั่นแล้วอัดด้วยเครื่องอบด้วยความเย็น จึงกลายเป็นเนยข้น เนยแผ่น เนยที่บริสุทธิ์อย่างนี้ เมื่อพระท่านรับประทานแล้ว เก็บไว้ฉันได้ไม่ให้เกิด ๗ วัน ถ้าฉันให้เกิด ๗ วัน

เป็นอาบัติปาจิตตีย์ นี้ก็ขอให้เราได้รับรู้ เพื่อจะได้จัดหาไปถวายพระ
ได้ถูกต้องต่อไป

ว่าด้วย น้ำมัน น้ำมันนี้ไม่นิยมฉนกัน และไม่มีใครเอามา
ถวายพระ ถึงไม่นิยมก็ตาม ก็จะไม่อธิบายไว้พอให้รู้เท่านั้น น้ำมันนี้
กลั่นเอามาได้สองทาง

(๑) กลั่นออกมาจากน้ำมันสัตว์ทุกชนิด (เว้นเสียแต่น้ำมัน
มนุษย์)

(๒) กลั่นออกมาจากเมล็ดพืชทุกชนิด (เว้นเสียแต่ธัญชาติ
ที่เป็นข้าว ๗ ประการ)

ข้าว ๗ ประการนี้ได้อธิบายมาแล้วในเรื่องน้ำปานะ น้ำมัน
ดังกล่าวนี้ในครั้งพุทธกาลคงจะฉนกัน เพราะมีกำหนดรับประเคน
ได้ ๗ วัน ถ้าเอามาประกอบยาทาภายนอก แก้โรคต่างๆ จะ
ประเคนหรือไม่ประเคนก็เอามาทาแก้โรคได้

น้ำผึ้ง เป็นสิ่งที่นิยมถวายพระ และพระก็มีความนิยมฉน
ทั้งเป็นส่วนผสมกับยาสมุนไพรอีกด้วย ฉะนั้น น้ำผึ้งจึงเป็น
สัตตาทกาลิก เมื่อพระท่านรับประเคนแล้ว จะเก็บน้ำผึ้งไว้ฉนได้
ไม่ให้เกิน ๗ วัน ถ้าฉนเกิน ๗ วัน เป็นอาบัติปาจิตตีย์ โยมผู้ถวาย
น้ำผึ้งแก่พระก็ต้องมีความฉลาด ถ้าน้ำผึ้งมีน้อย พระท่านก็ฉน

ให้หมดภายใน ๗ วันได้ เราก็ถวายท่านไป หรือเราไม่ต้องถวายท่านด้วยมือ เพียงบอกให้ท่านทราบว่านี่เป็นน้ำผึ้งเพื่อถวายท่านเพียงเท่านี้ก็ได้อีก ถ้าถวายท่านด้วยมือแล้ว ถ้าพระท่านแบ่งไปฉันเป็นอาหารในเวลาเช้า น้ำผึ้งที่เหลือก็เป็นประเภทอาหารไปมีอายุฉันได้แต่เช้าถึงเที่ยงวันเท่านั้น จะฉันในเวลาบ่ายหรือวันต่อไปอีกไม่ได้ ถ้าฉันเป็นอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าใช้น้ำผึ้งผสมยาควรให้สามเณร เด็ก โยมวัด เป็นผู้ทำ แล้วแบ่งถวายท่านฉันให้หมดภายใน ๗ วัน ถ้าทำได้อย่างนี้ พระท่านก็ไม่ได้เป็นอาบัติขอให้ฆราวาสผู้มีความประสงค์ถวายน้ำผึ้งแก่พระ ต้องมีความเข้าใจ มีปัญญาฉลาด ดังได้อธิบายมานี้

น้ำอ้อย นี้เป็นหลักเดิมของเภสัช ในครั้งพุทธกาลยังไม่มีน้ำตาลทราย น้ำตาลก้อน น้ำหวาน อรรถกถาจารย์ ฎีกาจารย์ พิจารณาเห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นประเภทเภสัชช้อย่างเดียวกัน จึงเข้าเป็นสัตตมหากาลิกด้วยกัน ฉะนั้น น้ำอ้อย น้ำตาลทุกประเภทพร้อมทั้งน้ำหวานทุกชนิด เมื่อพระท่านรับประเคนแล้ว จะเก็บไว้ฉันได้ภายใน ๗ วัน ถ้าฉันเกิน ๗ วันไป เป็นอาบัติปาจิตตีย์ หรือเมื่อพระรับประเคนแล้ว ถ้าพระท่านแบ่งเอาน้ำอ้อยน้ำตาลไปฉันเพื่อเป็นอาหาร เช่น เอาไปทำเป็นอาหารหวาน เป็นต้น

น้ำอ้อยน้ำตาลที่ยังเหลืออยู่ ก็จะมีอายุสั้นกลายเป็นอาหารทั้งหมด พระเอามาทำเป็นอาหารในวันไหน ในวันนั้นเป็นวันสิ้นกำหนดของเกสซัทนที จะมีอายุฉันได้แต่เช้าถึงเที่ยงเท่านั้น จะฉันในเวลาบ่ายหรือวันต่อไปอีกไม่ได้ ถ้าฉันพระเป็นอาบัติปาจิตตีย์ ส่วนน้ำตาลสด น้ำอ้อยสด ไม่ได้เกิดขึ้นจากผลไม้ ยังไม่ถือว่าเป็นน้ำปานะ ถ้ามีที่เก็บไว้ให้ตีไม่ให้เน่าเสีย ก็มีอายุเก็บไว้ฉันถึง ๗ วันได้ ส่วนมากไม่นิยมกัน ถ้าถวายในวันไหนก็ฉันให้หมดในวันนั้นเสียเลย ฉะนั้น ขอให้ท่านจงเข้าใจหลักการเรื่องการถวาย น้ำอ้อยน้ำตาลแก่พระ เพื่อให้ถูกต้องตามพระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตไว้นี้เถิด

ผู้เขียนเคยสังเกตเหตุการณ์มาแล้ว ในเรื่องเกี่ยวกับปัจจัย ๔ และกาลี ๔ ที่ศรัทธานำมาถวายพระ บางท่านก็เข้าใจในการถวาย บางท่านก็ไม่เข้าใจในการถวาย ฉะนั้น ขอให้ท่านได้อ่านหนังสือเล่มนี้ให้เข้าใจ สิ่งใดที่ท่านเคยทำมาแล้ว ถ้าผิดจากนี้ไปก็รีบแก้ไข เพื่อให้ถูกต้องตามพระวินัยต่อไป

ชาวอวก

กาลิกนี้ หมายถึงยาแก้โรคต่างๆ และบำรุงร่างกาย ยาที่ใช้เฉพาะฉันเท่านั้น ส่วนยาทาภายนอก ยาฉีด ไม่เป็นยาฉัน ไม่รับประเคนก็เอามาใช้ได้ ส่วนยาประเภทที่เอามาฉัน ต้องได้รับประเคนก่อนจึงเอามาฉันได้ ยาที่เอามาฉันนี้มีอยู่ ๒ ประเภท

(๑) ยาแผนปัจจุบัน

(๒) ยาสมุนไพร

ยาแผนปัจจุบันนี้ ต้องให้หมอเป็นผู้ตัดสินใจให้ว่านี่เป็นประเภทยาที่ไม่ขัดต่อพระวินัยของพระ แต่หมอก็อย่าไปขงนม โอวัลติน หรืออาหารอย่างอื่นมาอุปโลกนให้เป็นยา อย่างนี้ไม่ได้ นี่เคยเห็นและเคยได้ยินว่าโรงพยาบาลบางแห่งก็เอาอาหารไปให้พระเณรฉันในเวลาบ่าย แล้วพูดว่าจะได้หายจากการป่วยเร็วขึ้น

และจะไม่เป็นโรคขาดอาหาร ถ้าทำอย่างนี้จะขัดต่อพระวินัยของพระพุทธเจ้าที่พระองค์ได้วางเป็นกฎให้พระเณรรักษา ถ้าเราทำลายพระวินัยของพระเณร ก็เท่ากับเราทำลายพระพุทธศาสนา นั่นเอง ถ้าพระเณรไม่ฉันให้ ก็มีการดูว่าพระเณรนาทานประการนี้ขอร้อง จงจัดอาหารให้ท่านฉันแต่เช้าถึงเที่ยงก็พอแล้ว เพื่อช่วยกันรักษาพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรต่อไป

ประการหนึ่ง ในพระวินัยบอกไว้ว่า ถ้าพระเณรองค์ที่อาพาธหนักจริงๆ มีการอ่อนเพลียมาก จะต้มข้าว ต้มเนื้อสัตว์ แล้วกรองเอาน้ำตมนั้นไม่ให้มีกากให้พระเณรฉันในช่วงบ่ายก็ได้ นี่ทรงอนุญาตให้ฉันได้เฉพาะพระเณรที่มีอาการป่วยหนักเท่านั้น ถ้าไม่ป่วยหนัก พระเณรฉัน พระเป็นอาบัติปาจิตตีย์ เณรศีลข้อ ๖ ขาดไป

ประการหนึ่ง นี่เป็นความคิดเห็นของผู้เขียนเอง จะมีเหตุผลพอฟังได้หรือเปล่า ขอให้ท่านผู้รู้พิจารณาเอง เพราะไม่มีพระวินัยบอกไว้ สมมติว่าพระเณรมีอาการป่วยหนักอ่อนเพลียมาก เมื่อหากหมอเอาอาหารเข้าทางจมูกในช่วงบ่ายโดยพระเณรท่านไม่ได้ฉันไม่ได้กลืนเอง ผู้เขียนคิดว่าน่าจะทำได้ เพราะท่านไม่ได้ฉันเอง กลืนเอง นี่ขอให้ท่านผู้รู้ทั้งหลายพิจารณาเองเถิด

อนึ่ง เรื่องนางพยาบาลฉีดยาให้พระเถร เมื่อพระเถรท่านยังมีสติดีอยู่ นางพยาบาลไม่ควรฉีดยาให้ท่านเลย เพราะการสัมผัสกันนี้ในระหว่างพระกับผู้หญิงมีความล่อแหลมต่อพระวินัยของพระมาก ส่วนนางพยาบาลจะไม่มีความรู้สึกอะไรเลย เพราะทำตามหน้าที่ และเคยฉีดยาจำเจมาแล้ว จะฉีดยาให้ใครต่อใครก็จะมีผลเหมือนกัน ส่วนพระที่ท่านรักษาพระวินัย รักษาตัวนี้สำคัญ เมื่อถูกผู้หญิงมาสัมผัสชนิดเดียวเท่านั้น ท่านอาจจะเกิดอารมณ์ในความยินดีในการสัมผัสต่อบุคคลนั้นได้ ถ้าไม่เกิดในช่วงนั้น อาจจะเกิดในวันต่อไปก็เป็นได้ จิตพระก็จะมีอารมณ์แห่งความเศร้าหมอง ต้องการอยากจะสัมผัสให้มากไปกว่านี้ ดังมีพระวินัยบอกไว้ว่า พระมีความกำหนดอยู่จับต้องผู้หญิง เป็นอาบัติสังฆาทิเสส แต่นี่พระท่านไม่ได้จับต้อง แต่ผู้หญิงมาถูกต้องพระองค์เอง ถ้าพระมีความยินดีอยู่ในใจ ก็จะเกิดความเศร้าหมองขึ้นที่จิตได้ ฉะนั้นจึงขอร้องให้หมอผู้ชายได้ช่วยเป็นภาระฉีดยาให้พระและเถรที่ป่วยด้วย เพื่อช่วยกันรักษาพระธรรมวินัย จะเป็นการดีอย่างยิ่ง

ส่วนยาสมุนไพรมานี้เอามาจากพืชต่าง ๆ มีหลายอย่าง ที่ถือว่าเป็นยา ต้นไม้บางอย่างเป็นยาได้ทั้งหมด ต้นไม้บางอย่างผลเป็นประเภทอาหาร นอกนั้นเป็นยาทั้งหมด ยาสมุนไพรมานี้เป็น

เรื่องยาวมาก ต้องอาศัยหมอเป็นผู้รับรองให้ หรือพระท่านก็ต้อง รู้จักยาสมุนไพร ต้องศึกษามหาประเทศ ๔ ให้เข้าใจ (เช่น สิ่งใด ที่พระพุทธองค์ไม่ได้ห้ามไว้ว่าสิ่งนี้ไม่ควร หากสิ่งนั้นเข้ากับสิ่งที่ ไม่ควร ขัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควรแก้ภิกษุทั้งหลาย) เพื่อเป็น เครื่องตัดสิน เรื่องกับปิยะ อภัยปิยะ สงเคราะห์ให้เข้ากันได้กับ พระวินัย แต่อย่าสงเคราะห์เข้าไปหาความต้องการของตัวเองก็ แล้วกัน

สิ่งที่จัดเข้าเป็นยาสมุนไพรอีกจำพวกหนึ่ง เช่น เกลือทุกชนิด พริกบ้านทุกชนิด พริกไทย ดิปลีเชือก ตะไคร้ ชะพลู บัวบก มะขามป้อม สมอ ยาจีนทุกชนิด

จึง ข่า กระเทียม ๓ อย่างนี้ จะใช้เป็นยาได้เฉพาะหัว เท่านั้น ส่วนลำต้น ใบ จะบดเป็นผงยาผสมอย่างอื่นก็ได้ ไม่ควร จะเอามาต้มสดๆ ฉั่นเลย ยาทั้งหมดนี้ ถ้าพระท่านรับพระเคน แล้ว ให้ตั้งใจไว้ว่าจะฉั่นเฉพาะให้เป็นยาเท่านั้น จะแบ่งเอาไป ผสมทำเป็นอาหารไม่ได้ ถ้าแบ่งเอายานี้ไปผสมทำเป็นอาหาร ยาส่วนที่เหลือก็จะเป็นประเภทอาหารทั้งหมด ถ้าไม่แบ่งเอาไป ผสมอาหาร ยาทั้งหมดนี้ เมื่อรับพระเคนแล้ว ไม่ให้เนร โยม แต่ต้อง ก็จะต้องเก็บไว้ฉั่นได้จนยานี้หมด

การอธิบายเรื่องกาลิกทั้ง ๔ มา^๕นี้ คิดว่าท่านพอจะเข้าใจ แล้วนำไปปฏิบัติได้ให้ถูกต้องตามพระวินัย เพื่อให้เป็นประโยชน์ ทั้งสองฝ่าย เป็นไปเพื่อความถูกต้องตามพระธรรมวินัย การให้ความสว่างในปัจจัย ๔ ในกาลิก ๔ มาทั้งหมดนี้ ถ้าหากสงสัยในตอนไหน ว่าด้วยเรื่องอะไร ผู้เขียนก็พร้อมที่จะให้ความสว่างเพิ่มเติม ตามความสามารถพอที่จะอธิบายให้ฟังได้

ถ้าเรามีความเข้าใจในการถวายปัจจัย ๔ กาลิก ๔ แก่พระเณรให้ถูกต้องตามพระวินัยอย่างนี้ ครูอาจารย์องค์ที่ท่านมีความรู้ความฉลาดในพระธรรมวินัยอยู่แล้ว ท่านก็จะแปลกใจว่าทำไมโยมคนนี้มี^๖ความฉลาดในการให้ทานยิ่งนัก หรือท่านอาจถามเราว่าศิษยวิธี^๗การให้ทานมาจากไหน อย่างนี้ก็^๘ได้ ผู้ให้ทานที่มีความฉลาดอย่างนี้ ย่อมเป็นเหตุได้ฟังธรรมอยู่บ่อยๆ และพระท่านก็ให้ความไว้วางใจ ยกย่องตัวเราอยู่เสมอว่าเป็นผู้ฉลาดในการให้ทาน ถึงจะยกถ้วยน้ำพริกปลาร้าไปถวายท่าน พระท่านก็ไม่^๙ต้องถามว่าสุกหรือดิบ ท่านจะฉันอาหารนั้นได้อย่างสนิทใจ ไม่คิดว่าจะเป็นอับติเพราะอาหาร

อนึ่ง การถวายปัจจัย (เงิน) ก็ต้องใช้ใบพิจารณาแทนการถวาย มิใช่จะเอาเงินใส่ซองถวายพระท่านต่อมือ หรือเอาลง

ในยามให้ท่านถือเอง เพราะเงิน (ธนบัตร หรือเหรียญกษาปณ์ ต่างๆ) ถ้าพระจำเป็นต้องเป็นอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าเป็นสามเณร ศีลข้อที่ ๑๐ จะขาดไป ฉะนั้น ขอให้เราช่วยกันรักษาความบริสุทธิ์ของพระเณร เพื่อความสมบูรณ์แห่งพระพุทธศาสนา

ได้อธิบายการให้ทานมาให้ฟังเพียงเล็กน้อย คิดว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่าน ถ้าพระเณรเห็นแก่ได้แก่เอา ไม่เข้าใจในพระธรรมวินัย โยมก็ไม่รู้จักในปัจจัยที่ควรให้และกาลที่ควรให้ จะมีใครเล่าที่เป็นพุทธบริษัทที่รักษาศาสนาที่แท้จริง ฉะนั้น ขอให้เราได้ช่วยกันรักษาพระพุทธศาสนา เริ่มแต่การให้ทานแก่พระเณรอย่างถูกต้อง เพื่อให้ลูกหลานเราได้รู้จักในสิ่งที่ถูกต้อง เขาก็จะได้เป็นผู้รักษาพระพุทธานันท์ให้มีความถูกต้องต่อไป

ว่าด้วยการประเคน

การประเคนสิ่งของให้แก่พระ กับการถวายสิ่งของให้แก่พระ ก็เป็นความหมายอย่างเดียวกัน เพราะกิริยาในการกระทำเหมือนกัน ในศัพท์คำพูดว่าประเคนหรือถวายนั่นเป็นคำพูดที่เหมาะสมกับพระ เพื่อให้แปลกไปจากฆราวาสที่ให้อะไรต่อกันเท่านั้น จึงใช้คำพูดว่า ประเคน ถวาย ดังเราได้รู้ได้ยินในพิธีทางศาสนา ในที่ทั่วไป การประเคนอะไรให้พระ ควรยกสองมือ เมื่อประเคนแล้ว ห้ามจับต้องสิ่งนั้นอีก เฉพาะผู้ชาย ให้อยู่ห่างจากพระประมาณ สองศอก น้อมด้วยกของถวายพระด้วยความน้อมกายและใจ แสดงความเคารพการระออกมากด้วยความบริสุทธิ์ ให้สิ่งของนั้น สูงจากพื้นประมาณ ๘-๑๒ นิ้ว ถ้าของนั้นหนัก จะต่ำกว่านั้นก็ได้นี้เป็นกิริยาผู้ชายถวายสิ่งของ

ถ้าผู้หญิงถวายสิ่งของ ก็ให้อยู่ห่างพระพอประมาณ แล้วยกของนั้นวางใส่บนผ้าที่พระท่านวางไว้ นี่เป็นกิริยาของผู้หญิงจะถวายมือต่อมือกับพระไม่ได้ การประเคนของให้แก่พระดังได้อธิบายมานี้ จึงเป็นระเบียบที่สวยงาม ซึ่งหมายถึงเจตนาด้วยน้ำใจที่มีความเคารพต่อพระที่เราทั้งหลายสักการบูชา และเป็นสภะที่พึงทางใจ ดังเราได้กล่าวว่า สังฆัง สະระณัง คัจฉามิ ดังนี้ถึงพระท่านบวชใหม่ ที่บวชถูกต้องตามพุทธบัญญัติโดยธรรม เป็นโยคาวจรเพศ เป็นเพศของผู้จะไกลจากข้าศึก คือกิเลสตัณหา จะไกลได้มากน้อยแค่ไหนนั้นก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของท่าน ส่วนหน้าที่ของเราก็เป็นผู้ให้ปัจจัยสี่ เพื่อให้ท่านได้มีชีวิตความเป็นอยู่ในเพศสมณะต่อไป ฉะนั้น การถวายสิ่งของอะไรให้แก่พระ ก็เพื่อชำระกิเลสคือความตระหนี่ให้หมดไปจากใจ การอ่อนน้อมถ่อมตัว นี่คืออุบายกำจัดทิฏฐิมานะ ความดีอีร์น กิเลส ตัวที่ไม่ยอมเคารพต่อใครๆ ให้หมดไปจากใจ เมื่อเราทำได้ อย่างนี้ กิเลสตัวที่เย่อหยิ่ง จองหงอลำพองตัว ที่ว่าทิฏฐิโอะฆะ ก็จะหมดสภาพไปโดยปริยาย การประเคนสิ่งของดังได้อธิบายมานี้ ก็เป็นอุบายของปัญญาที่จะชำระกิเลสส่วนหยาบๆ ได้ จะละได้มากน้อยแค่ไหนก็ขึ้นอยู่กับความฉลาดของตัวเอง

อุมางในการรักษาศิลปะ

ศิลปะของฆราวาสที่รับกันตามพิธีกรรมต่างๆ ในปัจจุบันนี้มีศิลปะ ๕ ศิลปะ ๘ การรับศิลปะก็ต้องรับให้เต็มหมวดของศิลปะนั้นๆ นี่เป็นพิธีกรรมในการรับศิลปะต่างๆ ไป เรียกว่ารับศิลปะตามพิธี คำว่าพิธีนี้ความจริงจึ่งในทางจิตใจยังไม่มี ความหนักแน่นเท่าที่ควร เพราะรู้แก่ใจตัวเองอยู่แล้วว่าพิธี ฉะนั้น เราต้องมีปัญญา มีความฉลาดรู้เท่าในพิธีทั้งปวง เราเองต้องหาผลหาประโยชน์ในพิธีเหล่านี้ให้ได้ เช่น พิธีการรับศิลปะ จะเป็นศิลปะ ๕ หรือศิลปะ ๘ เราก็ต้องมีปัญญารอบรู้ทั้งสองอย่าง พิธีรับศิลปะเราก็ต้องรู้ และวิธีการรักษาศิลปะก็ต้องเข้าใจ ว่าศิลปะข้อไหนเว้นในการทำอะไร และเว้นในการพูดอย่างไรใด ส่วนมากชาวพุทธเราจะติดอยู่แค่พิธีรับศิลปะเท่านั้น ส่วนวิธีการรักษาศิลปะนี้มีน้อยคนจะเข้าใจ ฉะนั้น การรักษาศิลปะต้องมี

ปัญญา มีสี่จะประจำใจ มิใช่ว่ารับศีลจากพระ ๕ ข้อ จะเข้าใจว่าตัวเองมีศีล ๕ นั้นยังไม่ถูกต้อง เพราะความเข้าใจกับความจริงยังไม่ลงกันด้วยเหตุผล

ฉะนั้น สามัญชนธรรมดาจะรักษาศีล ๕ ให้ครบพร้อมกันทั้ง ๕ ข้อนั้นยากมาก เว้นเสียแต่ผู้ที่ท่านมีปัญญาที่ดี มีสี่จะประจำใจด้วยความเข้มแข็ง มีเมตตากรุณาต่อมวลสัตว์ทั้งปวง ถ้าธรรมประจำใจดังกล่าวนี้ไม่มี จะรับศีลจากพระวันละร้อยครั้งก็หายไปร้อยครั้งนั่นเอง การรักษาศีลมิใช่จะรักษากันได้ง่ายๆ เมื่อไร เพราะศีลมีอยู่ที่จิตโดยตรง เรียกว่า “เจตนา หิ สิลั วทามิ จิตที่มีเจตนาเว้นจากข้อห้ามของศีลได้แล้ว นั้นแลชื่อว่าจิตมีศีลมีธรรม”

การรักษาศีล ถ้าเราไม่มีธรรมรองรับเอาไว้ ศีลก็จะหายจากตัวเราไปโดยไม่รู้ตัว ถ้าหากกำลังธรรมของเรายังอ่อน ไม่พอจะรักษาศีลให้ครบถึง ๕ ข้อได้ ก็ขอให้เราเลือกรักษาศีลข้อใดข้อหนึ่งไปก่อน ข้อไหนพอที่เราจะรักษาได้ง่ายที่สุด ก็ตั้งเจตนารักษาศีลข้อนั้นด้วยความตั้งใจ ไม่ต้องรักษาในวิธีเรียงแบบให้เป็นแถวก็ได้ สมมติว่าเรามีความสามารถจะรักษาศีลข้อกาเมได้ ก็ต้องรักษาศีลข้อนี้ไป หรือเรามีความสามารถจะรักษาศีลข้ออทินนา

เราก็ต้องรักษาศิลข้อนี้ไป หรือจะรักษาพร้อมกันทั้งสองข้อก็ได้
นี่ก็ให้ขึ้นอยู่กับความสามารถของตัวเอง เมื่อเรามีศิลปะหนึ่งข้อ
หรือสองข้อไว้แล้ว ศิลธรรมที่เรารักษาอยู่นั้นก็จะมีคุณเจริญ
มีพลังพอที่จะรักษาศิลข้อที่ยังเหลือให้ได้ จะเพิ่มศิลปะในการรักษาอีก
๓-๔-๕ ข้อก็อาจเป็นได้ นี่คือการรักษาศิลโดยธรรม การรักษาศิล
โดยธรรมอย่างนี้ ศิลของผู้นั้นจะไม่มีการเสื่อม ไม่มีการขาดหาย
ถึงผู้นั้นจะยังเป็นปุถุชน แต่เขาเป็นปัญญาชน เขามีความฉลาด
เฉียบแหลม เป็นผู้มีปัญญาที่ประกอบด้วยเหตุผล และมีธรรม
ประจำใจ ลักษณะผู้มีศิลปะมีธรรมดังที่ได้อธิบายมานี้ดูกันได้ยาก
เพราะเขาไม่ชอบโอ้อวดตัวเองในที่ที่ทั้งปวง ที่จะรู้กันว่าผู้นั้นมีศิลปะ
ที่บริสุทธิ์ ต้องอยู่ร่วมกัน แม้ธรรมก็เช่นกัน จะรู้ว่าใครมีธรรม
และไม่มีธรรม ก็ต้องอยู่ร่วมกัน ดูความประพฤติที่แสดงออกมา
ทางกาย วาจา และกิริยา ที่มีนิสัยการแสดงออกมาโดยเป็นธรรม
สำหรับธรรมภายใน ถ้ามีอยู่กับใครแล้ว รู้ได้ยาก ไม่เหมือนกับธรรม
ภายนอก ที่หลวงปู่แหวนว่า อัมเมมา ธรรมนี้รู้กันได้ง่าย

ศิลปินไม่ได้หลงใหลมา

อุปบายที่จะทำให้ศิลปินอยู่ที่ได้ใจได้มีอุปบายต่างกัน แต่ละอุปบายย่อมมีปัญญาเป็นเครื่องรอบรู้อยู่เสมอ ไม่เช่นนั้นศิลปินจะขาดหายไปโดยไม่รู้ตัว การรักษาศิลก็คือการรักษาเจตนาของจิตที่ตั้งไว้แล้ว ถ้ารักษาศิลไม่มีเจตนาภายในจิต ศิลปินจะไม่มีคุณสมบัติ ฉะนั้น ศิลปินจึงมีอย่างหยาบ อย่างกลาง อย่างละเอียด ดังจะได้อธิบายไว้พอเป็นแนวทาง พอได้สังเกตว่าตัวเองมีศิลปะด้วยอุปบายใด และพอที่จะนำเอาอุปบายไหนมาก่อให้ศิลปินเกิดขึ้นที่จิตเราได้ ดังจะได้อธิบายไว้ ๕ อุปบาย

๑. การสมาทานศีลจากพระ

ในกิจกรรมที่มีพระเป็นประธานในงานต่างๆ กิจกรรม

เบื้องต้น มีการไหว้พระ อาราธนาศีล ๕ เมื่อพระท่านประกาศศีล โยมก็ว่าตาม พระท่านว่า ปาณา อทินนา กาเม มุสา สุรา ก็พากัน ว่าตามหลังพระจนจบ เมื่อพระท่านบอกอานิสงส์ว่า ผู้จะไปสู่สุคติ ก็เพราะศีล ผู้จะมีโภคทรัพย์มากก็เพราะศีล ผู้จะถึงพระนิพพาน ได้ก็เพราะศีล เราผู้รับศีลก็พากันยกมือสาธุ เหมือนกับว่าให้ สมความปรารถนาเถิด ดังนี้

ขอทำความเข้าใจกับท่านสักนิดเถาะ เมื่อท่านรับศีลที่ว่า ตามหลังพระท่านไปเมื่อตะกี้นี้ ท่านมีความตั้งใจที่มีเจตนาจะ รักษาศีลหรือไม่ หรือท่านว่าตามประเพณี หรือว่าตามพิธีกันแน่ ถ้าหากท่านว่าตามประเพณี เพียงเป็นพิธีอย่างนี้ นี่เพียงเป็นพิธี รับศีลเท่านั้น ส่วนอานิสงส์ที่เราสาธุเอาเมื่อกี้นี้ อาจจะเป็นโมฆะ ไปก็ได้ เพราะอานิสงส์ของศีลนั้น จะได้รับเฉพาะผู้ที่มีเจตนา รักษาศีลเท่านั้น ส่วนผู้รับศีลเฉยๆ ไม่มีการรักษา จะมีอานิสงส์ ใดๆ จะได้เหมือนกันกับผู้รักษาศีลหรือไม่ ผู้เขียนยังหาข้อ ตอบไม่ได้ ขอให้ท่านตอบท่านเองนั่นแหละดี แต่อย่าให้เป็นศีล นกแก้วนกขุนทองก็แล้วกัน

๒. สมาทานวิรัติ

ศีลที่เกิดจากสมาทานวิรัตินี้ ไม่ได้เกิดจากการว่าตามพระ แต่อย่างเดียว เราก็สามารถสมาทานว่าศีล ๕-๘ ได้ทุกข้ออยู่แล้ว จงตั้งใจสมาทานเอาศีล ๕ หรือศีล ๘ ด้วยตัวเองก็ได้ จะกำหนดรักษาศีลก็วันก็กำหนดเอาเอง และเว้นข้อห้ามของศีลเสียเอง การรักษาศีลได้โดยวิธีนี้น้อยคนจะรักษาได้ เพราะศีลเนื่องจากธรรม มีเจตนาเป็นที่ตั้ง มีสัจจะ คือเป็นผู้มีความจริงอยู่ในตัว สัจจะตั้งไว้อย่างไร ทำให้ได้ตามสัจจะที่ตั้งไว้ นี่ศีลของผู้มีปัญญาที่ฉลาดสามารถรักษาศีลได้ทุกสถานที่ ถึงจะไม่ได้รับศีลจากพระ ก็มีปัญญาความฉลาด สามารถสร้างศีลให้เกิดขึ้นกับจิตตัวเองได้ นี้คือบุคคลที่พึงศีลตัวเองได้แล้ว ศีลนี้เกิดขึ้นด้วยธรรมและตั้งอยู่ด้วยธรรม การรักษาศีลอย่างนี้จึงจะได้รับอานิสงส์ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว ฉะนั้น ขอท่านจงได้ฝึกใจในการรักษาศีลโดยวิธีนี้ให้ได้

๓. เจตนาวิรัติ

ศีลที่รักษาโดยเจตนาวิรัตินี้ การรักษาเหมือนกันกับข้อ ๒ ในสมาทานวิรัติ เพียงผิดกันในการใช้เสียงและกำหนดตามข้อศีลเท่านั้น เพราะเจตนาวิรัตินี้ไม่ต้องใช้เสียง จะอยู่ด้วยกันเป็นหมู่

ก็ไม่แสดงเสียในพิธีให้ใครรู้จัก เพียงมีเจตนาด้วยใจเท่านั้น เพราะศีล ๕ ศีล ๘ ก็รู้ข้อห้ามอยู่แล้ว จะรักษาศีลในหมวดไหน ก็ตั้งใจเจตนาตัวเองเสียเลย นี่เราก็ต้องฝึกตัวให้รักษาศีลได้แบบ ง่ายๆ โดยไม่ต้องมีพิธีรีตอง เมื่อถึงที่คับขัน จะมีอันตรายเข้ามา ถึงตัว ก็รีบเจตนารักษาศีลโดยวิธีนี้ให้ทันเหตุการณ์ เช่น การเจ็บไข้ ได้ป่วย หรือสถานที่ที่ไม่มีพระสงฆ์ ถ้าโอกาสไม่อำนวยไม่สะดวก ในกาลเวลาของเราและกาลเวลาของพระ เพื่อไม่ให้เสียเวลา เราก็ต้องเจตนาวิรัติเอาศีลด้วยตัวเอง นี่ก็คือผู้มีความฉลาดชาติ บัณฑิต ผู้มีปัญญาที่พร้อมแล้ว และเชื่อมั่นในความสามารถของ ตัวเองเต็มที่ นี่ก็คือผู้ที่มีความจริงอยู่ในใจ จึงไม่มีปัญหาอะไรใน การรักษาศีล

๔. สัมปตตวิรัติ

ศีลที่เป็นสัมปตตวิรัตินี้ ก็เป็นศีลที่ไม่ได้รับจากพระ เช่นเดียวกัน เป็นศีลที่เกิดขึ้นด้วยธรรมและเกิดเป็นบางครั้ง บางคราว ไม่ตลอดไป ถึงผู้นั้นจะไม่รู้จักศีล ก็เป็นเหตุที่จะให้เป็น ศีลเกิดขึ้นที่จิตได้ แต่ไม่เกิดศีลพร้อมกันครั้งละหลายข้อ สมมติว่า นาย ก. ไม่เคยรู้จักศีลมาก่อนแม้แต่ข้อเดียว เป็นคนมีนิสัยชอบ

ฆ่าสัตว์เป็นอาหาร ถ้าหากนาย ก. ไปเห็นปลากำลังจะตายด้วยน้ำจะแห้ง หรือสัตว์อื่นจะตายด้วยวิธีใดก็ตาม เมื่อนาย ก. เกิดความเมตตาสงสารสัตว์ดังกล่าว แล้วนำสัตว์นั้นไปปล่อยในที่ปลอดภัยให้พ้นไปจากความตาย เพราะมีปัญญาคิดได้ว่า ถ้าปล่อยไว้ในที่นี้สัตว์เหล่านี้ต้องตาย จึงเกิดความเอ็นดูสงสาร แล้วเอาสัตว์ไปปล่อยเสีย ศีลข้อนี้เกิดขึ้นจากกรรม คือปัญญา เมตตา กรุณา นี่เป็นศีลที่เกิดขึ้นเป็นสัมปัตตวิริติ ดังคนที่ซื้อสัตว์บกสัตว์น้ำไปปล่อยให้สัตว์นั้นได้พ้นจากความตาย นี่ก็เข้าข่ายในศีลสัมปัตตวิริติเช่นกัน ส่วนศีลข้ออื่นๆ เมื่อเกิดขึ้นโดยบังเอิญอย่างนี้ ก็เป็นศีลในสัมปัตตวิริติทั้งสิ้น

๕. สมุจเฉทวิริติ

สมุจเฉทวิริตินี้ เป็นทั้งโลกีย์และโลกุตระ หรือเป็นได้ทั้งปุถุชนและพระอริยะชั้นพระโสดาขึ้นไป ส่วนศีล ๕ ของพระอริยะโสดานั้นเป็นสมุจเฉทวิริติตายตัวอยู่แล้ว เป็นศีลที่ไม่มีเจตนา เป็นศีลที่ไม่มีปรามาสความลุ่มคล้ำ เป็นศีลที่ไม่มีการต่างพร้อย ไม่มีการเศร้าหมองขุ่นมัว เป็นศีลที่ปกติเป็นอริศีลพร้อมแล้วอย่างสมบูรณ์ นี่เพียงอธิบายโดยย่อในสมุจเฉทวิริติ คือศีลของพระ

อริยโสดาที่เป็นฝ่ายโลกุตระ

แต่บัดนี้ต้องการให้เรา รู้จักในสมุจเฉทวิริติที่เป็นฝ่ายโลกีย์บ้าง ถึงจะเป็นปุถุชนที่รักษาศีลให้เป็นสมุจเฉทวิริติได้ ถึงจะไม่สมบูรณ์เต็มที่ แต่ก็มีส่วนคืออยู่มากทีเดียว ลักษณะของศีลปุถุชนที่เป็นสมุจเฉทวิริติเป็นดังนี้ สมมติว่าผู้นั้นยังเป็นปุถุชน มีปัญญาที่ฉลาด มีสังขารมประจำใจอย่างเด็ดเดี่ยวกล้าหาญ ตั้งใจด้วยเจตนาอย่างไต่ยอมทำได้เต็มที่ ถ้าผู้นี้เขามีความพร้อมแล้วด้วยเจตนาด้วยปัญญา ด้วยสัจจะเต็มที่ว่าจะรักษาศีล ๕ นี้ตลอดชีวิต เมื่อเขามีความตั้งใจได้ถึงขนาดนี้ ก็นับเข้าเป็นสมุจเฉทวิริติชั้นโลกีย์ได้ เพราะเป็นผู้สลัดตัวออกจากเวร ๕ ประการได้อย่างเด็ดขาดแล้ว ผู้ที่ปฏิญาณตนรักษาศีลได้ถึงขั้นนี้ก็หายากอย่างยิ่ง ส่วนท่านผู้อ่านหนังสืออยู่นี้ จะกล้าปฏิญาณตนรักษาศีล ๕ อย่างนี้ได้หรือไม่ คิดว่าคงรักษาได้นะ ถ้าไม่ได้ตลอดชีวิต จะทดลองเอาสัก ๒-๓ ปีจะได้ไหม ให้ถือว่ากำลังฝึกตัวก็แล้วกัน เมื่อฝึกตัวได้สักครั้งหนึ่งแล้ว เราก็จะได้สัมผัสในอานิสงส์อย่างสมใจ ต่อไปก็สามารถปฏิญาณตนรักษาศีล ๕ ตลอดชีวิตได้

รักษาศีลเป็นเรื่องส่วนตัว ไม่บอกให้ใครรู้ก็ได้ เพราะข้อห้ามของศีลเรารู้อยู่แล้ว แต่ตัวเรายังเป็นผู้ไม่จริงเท่านั้น การฝึกตัว

ให้เป็นผู้มีความจริง ฝึกความกล้าหาญ กล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้อง
ทำไมจะทำไมได้ เพราะฝึกความกล้าในการตัดสินใจนี้ เป็นนิสัย
เป็นปัจจัยให้ตัดความลังเลสงสัย และตัดในปราคามาสที่ลุ่มๆ คลำๆ
นี้ไม่รู้จะลุ่มคลำกันไปถึงไหน พยายามฝึกใจให้ตัดกระแสดูบ้าง
การตัดกระแสเล็กๆ น้อยๆ ก็ยังไม่กล้า ไฉนจะไปตัดกระแสของ
ภพทั้งสามได้เล่า

ธรรมที่ต้งไว้ก่อนศิลป์ ๔ ประการ

(๑) ฉันทะ

(๒) วิริยะ

(๓) จิตตะ

(๔) วิมังสา

ธรรมทั้ง ๔ ประการนี้ ต้องเตรียมไว้ก่อนรักษาศิล เรียกว่า ธรรมเป็นที่วางศิล ธรรมเป็นที่เก็บศิล ถ้าศิลไม่มีธรรมเป็นที่รองรับ ศิลไม่มีธรรมเป็นสิ่งที่ดูตึงก็จะหายไปทั้งหมด จะรับศิลจากพระวันละสิบครั้ง ศิลก็หายไปสิบหน นั่นคือคนรับศิล ส่วนคนรักษาศิลผู้นั้นต้องมีธรรม คือ ฉันทะ มีความพอใจที่จะรักษาศิล วิริยะ มีความเพียรพยายามรักษาศิลให้ได้ จิตตะ มีใจฝักใฝ่ในศิลของตนที่มีอยู่แล้ว ให้ศิลมีความมั่นคงตลอดไป วิมังสา หมั่น

ตริตrongด้วยปัญญาพิจารณาคุณของศิลปะอยู่เสมอ เพื่อให้จิตเรามีความร่าเริง มีความภูมิใจในศิลปะของตน ใช้ปัญญาพรรณนาคุณของศิลปะอยู่บ่อยๆ และใช้ปัญญาปลอบโยนใจในความสามารถของตนเอง ว่าตนเกิดมาไม่เสียชาติที่เป็นมนุษย์ ที่เกิดมาพบพระพุทธศาสนาและมาพบครูอาจารย์ผู้ให้ความสว่างทางใจ และใช้ปัญญาปลอบโยนใจตัวเองว่าบุญเก่าที่เราสร้างมาแล้วหลายชาติ พังมาเป็นกำลังอุดหนุนเปิดทางให้เราได้ทำดีในชาตินี้อย่างสมใจ ต้องใช้ปัญญาอบรมจิตตัวเอง ให้รักษาบุญเก่าและบุญใหม่ไว้ให้มั่นคง นี่เป็นทรัพย์ภายใน น้อยคนจะรักษาได้ เมื่อเรามีศีลมีธรรมเป็นหลักให้แก้ไขแล้วอย่างนี้ ก็พยายามรักษาใจให้มีความผ่องใสอยู่เสมอ ใช้ปัญญาหาอุบายมาปลอบโยนให้ใจได้ยิ้มอยู่ตลอดเวลา เราก็จะเห็นคุณค่าในการรักษาศิลปะ เห็นคุณค่าในการปฏิบัติธรรม ความขยันหมั่นเพียร ความพอใจ ความเอาใจใส่ในการปฏิบัติรักษาสติปัญญาในการคิดค้นหาข้อธรรมมาพิจารณาให้ลงสู่สังขารธรรมคือไตรลักษณ์ ก็จะเป็นของต่อเนื่องกัน การรักษาศิลปะอย่างนี้แล จึงจะมีที่เชื่อมต่อกันกับสมาธิได้ ฉะนั้น การใช้ปัญญา สัมมาทิฐิ ก็ต้องวางความเห็นชอบไว้ในเบื้องต้น ให้เป็นปัญญาขั้นพื้นฐานที่ถูกต้องมั่นคง เมื่อปัญญาขั้นพื้นฐานวางไว้ตรงแล้ว ปัญญาใน

๔๔ คู่มือชาวพุทธ

ท่ามกลาง ปัญญาในที่สุดที่เรียกว่าวิปัสสนาญาณนั้น ก็เป็นผล
ต่อเนื่องกันดังนี้แล

การแสวงหาครูเป็นสิ่งสำคัญ

ถ้าเราได้รับอุบายจากครูอาจารย์ที่เป็นสัมมาทิฐิ คือ ปัญญาที่เห็นชอบอย่างถูกต้องแล้ว การปฏิบัติก็จะก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว เว้นเสียแต่ผู้ที่ไม่จริงจั่งในตัวเองเท่านั้น ฉะนั้น การแสวงหาครูจึงเป็นแนวทางเบื้องต้น เพราะเรายังพึ่งตัวเองไม่ได้ เหมือนกันกับเด็กที่มีความต้องการพึ่งพ่อแม่ หรือเหมือนกับนักเรียนที่ยังพึ่งความรู้จากครู เนื่องจากเรายังพึ่งสติปัญญา ความฉลาด ความสามารถตัวเองยังไม่ได้ ยังไม่กล้าตัดสินใจด้วยตัวเอง ฉะนั้น การศึกษาจากครูจึงเป็นอุบายปูพื้นฐานทางปัญญาที่จะก้าวขึ้นไปสู่ความฉลาดเฉียบแหลม เมื่อได้รับอุบายจากครูแล้ว ต้องมาฝึกนึกคิดด้วยปัญญาตามความสามารถของตัวเอง เพราะการศึกษาจากครูเป็นเพียงภาคทฤษฎีเท่านั้น ส่วนภาค

ปฏิบัติเป็นหน้าที่ที่ตัวเองต้องใช้ความสามารถ ฝึกความฉลาดในการคิดอ่านตรึกตรองให้ถูกต้องตามเหตุและผล จึงเรียกว่า “ตนแลเป็นที่พึ่งของตน” ส่วนคนอื่นเป็นเพียงบอกอุบายให้เท่านั้น

ฉะนั้น การแสวงหาครูก็มีการเสียดายอยู่มาก ตั้งแต่อุปติสสะ (พระสารีบุตร) เมื่อครั้งยังแสวงหาครู ท่านก็ยังไปได้อาจารย์ สัตถุชัยเวลัฏฐบุตร ศึกษาอยู่กับอาจารย์สัตถุชัยมานาน นิสัยของผู้มีความฉลาดที่ยังฝังใจอยู่ในส่วนลึก จึงเกิดความไม่แน่ใจในอาจารย์ เพราะอุบายการสอนของอาจารย์สัตถุชัยยังไม่สมเหตุสมผล จึงคิดได้ว่าอาจารย์อื่นที่ดีกว่านี้มีไหม จึงได้ปรึกษากับเพื่อนชื่อโมคคัลลาน์ แล้วตั้งสัตถุญากันว่า ถ้าใครเห็นครูอาจารย์ที่ติอยู่ที่ไหนขอให้บอกกัน

ในวันหนึ่ง อุปติสสะไปแสวงหาครูที่กรุงราชคฤห์แต่เข้าบังเอิญไปพบพระอัสสชิกำลังบิณฑบาต พอมองเห็นพระอัสสชิเท่านั้น ใจจึงเกิดความเลื่อมใสศรัทธา คิดอยากจะฟังธรรมและถามอะไรกับท่านในขณะนั้น แต่เชื้อของนักปราชญ์ผู้ฉลาดที่ฝังในใจจึงนึกขึ้นได้ว่า สถานที่นี้ยังไม่เป็นที่เหมาะสม จากนั้นก็เดินตามหลังท่านไปห่างๆ คิดว่า ถ้ามีจังหวะกาละที่เหมาะสมเวลาใด

จึงจะถามท่านและฟังธรรมจากท่าน เมื่อพระอัสสชิขิณทบาท ออกนอกเมืองไปแล้ว ก็ได้โอกาสถามตามความตั้งใจไว้แล้ว จึงถามว่า “ท่านบวชจากสำนักของใคร และใครเป็นครูเป็น อาจารย์ของท่าน” พระอัสสชิตอบว่า “ข้าพเจ้าบวชอยู่ในสำนัก ของพระสมณโคดม พระสมณโคดมเป็นครูเป็นอาจารย์ของ ข้าพเจ้า” อุปติสสะพูดว่า “ข้าพเจ้าขอฟังธรรมจากท่าน ขอท่านได้ โปรดแสดงธรรมแก่ข้าพเจ้าด้วย” พระอัสสชิก็พูดถ่อมตัวไว้ว่า “ข้าพเจ้าเป็นพระที่บวชใหม่ ไม่สามารถแสดงธรรมให้พิสดารให้ ท่านฟังได้” อุปติสสะพูดว่า “ไม่เป็นไร ข้าพเจ้าขอฟังธรรมแต่ โดยย่อก็ได้” จากนั้นพระอัสสชิก็ได้แสดงธรรมในหัวข้อย่อๆ ว่า “เอ ธมฺมา เหตุปฺปภาว เตสํ เหตุํ ตถาคโธ เตสญฺจ โย นิโรธो จ เอวํ วาที มหาสมฺโณ ธรรมเหล่าใดมีเหตุเป็นแดนเกิด ธรรมเหล่านั้น ย่อมดับไปเพราะเหตุ” พระสมณโคดมท่านตรัสไว้อย่างนี้ พอ อุปติสสะได้ฟังธรรมเพียงเท่านั้น ก็ยกมือสาธุพร้อมทั้งพูดว่า “ข้าพเจ้า รู้แล้วซึ่งธรรมนี้” อุปติสสะก็ได้บรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์ใน ขณะนั้นเอง

นี่คือการแสวงหาครู กว่าจะได้ครูผู้ที่ท่านเป็นสัมมาทิฐิ ก็ชื่อว่าเป็นของยากอย่างหนึ่ง นี่คือสัมมาทิฐิได้มาพบกันกับ

สัมมาทิฐิ ถึงจะได้ฟังธรรมเป็นอุบายสั้นๆ ก็ได้ผลคุ้มค่า หรือหากผู้มีนิสัยเป็นสัมมาทิฐิมาแต่เดิมแล้วก็ตาม ถ้าไปได้ครูผู้เป็นมิจฉาทิฐิ จะอยู่ด้วยกันนานจนตลอดชีวิตก็ไม่ได้ผล จะเหมือนดังอุปติสสะกับอาจารย์สัทธชยันนั่นเอง จึงเหมือนกับดอกบัวที่กำลังจะโผล่ขึ้นจากผิวน้ำ หรือโผล่ขึ้นมาแล้วก็ตาม เมื่อยังไม่ได้รับแสงพระอาทิตย์ ดอกบัวนั้นก็มิได้เบ่งบานได้เลย นี่เราเป็นดอกบัวที่กำลังจะพ้นจากน้ำหรือพ้นน้ำขึ้นมาแล้ว คอยรับแสงพระอาทิตย์อยู่มิใช่หรือ อย่าไปตีคุณค่าตัวเองว่ากำลังจะแตกต่มอยู่ในเหง้าบัวอยู่ ถ้าคิดอย่างนี้ก็จะหมดกำลังใจ ถึงอย่างไรก็ดันให้พ้นขึ้นจากน้ำให้ได้ อย่าพึ่งรีบบานในน้ำนะ เต่าปลาเห็นมันจะเอาไปกินเสียก่อน ดังครูอาจารย์ท่านเคยพูดอยู่บ่อยๆ ว่า “อย่าชิงสุกก่อนห่าม” ดังนี้ นิสัยศิษย์ที่เป็นสัมมาทิฐิ แต่ไปได้ครูผู้เป็นมิจฉาทิฐิ ความเห็นผิดของครูอาจารย์นั้นย่อมปิดบังมรรคผลนิพพานของลูกศิษย์ได้ดังที่อธิบายมานี้

ถ้าลูกศิษย์เป็นมิจฉาทิฐิ มีความเห็นผิดอยู่บ้าง แต่เมื่อไปได้ครูอาจารย์ผู้เป็นสัมมาทิฐิ มีปัญญาความเห็นที่ชอบธรรม เมื่อลูกศิษย์นั้นอาศัยได้ยินได้ฟังอยู่บ่อยๆ และพิจารณาด้วยเหตุผลในหลักสัจธรรม คือความจริงอยู่บ่อยๆ มิจฉาทิฐิความเห็นผิด

ของลูกศิษย์ก็จะค่อยหายไปเอง ถึงจะอยู่ในชั้นเนยยะ จะเข้าอยู่บ้าง ก็ยังดีกว่าที่จะเห็นผิตตลอดไป

ถ้าลูกศิษย์ก็เป็นนิสัยมิจฉาติภฺรุษฺมิหน่าซ้างยังไปได้ครูอาจารย์ ผู้ที่เป็นมิจฉาติภฺรุษฺมิหน่าซ้าง ในชีวิตนี้จะบอกได้ว่านั่นคือออกจากเส้นทางของมรรคผลนิพพาน ไม่สามารถจะเข้ากระแสใน อริยมรรคอริยผลได้ตลอดทั้งชีวิตนี้เลย ดังคำที่ว่า “คนตาบอดจูง คนตาบอด ไปไม่รอด เพราะตาบอดจูงกัน” จึงอยู่ในชั้นปทปรมะ ช่วยกันไม่ได้เลย

การแสวงหาครูอาจารย์จึงถือว่าเป็นหลักสำคัญในภาคปฏิบัติ เพราะเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อ เหมือนกับผู้ตกอยู่ในกลางดงใหญ่ที่มีภัย นานาชนิดรอบตัว และทางที่จะแยกซ้ายแยกขวาก็มีหลายเส้น ถ้าผู้ที่มีตาดีก็พอจะรู้เส้นทางตามป้ายที่บอกไว้แล้ว จะผ่านพ้น จากดงใหญ่และพ้นจากปากเสือไปได้อย่างปลอดภัย ถ้าบอดมืด ตกอยู่ในกลางดงเช่นกัน จะได้รับเคราะห์ร้ายด้วยประการใด จะไปให้พ้นจากดงนั้นหรือเปล่า นี่ก็ให้เราคิดดูก็แล้วกัน

ภาคปฏิบัตินี้จึงเป็นจุดที่สำคัญมาก ถ้าตั้งหลักสัมมาทิฐิ ปัญญาที่เห็นชอบไว้ตรงแล้วก็ไม่มีปัญหา จะได้รับผลเร็วหรือช้า ก็ขึ้นอยู่กับนิสัย ความสามารถ และความเพียรของผู้นั้น ข้อสำคัญ

๕๐ คู่มือชาวพุทธ

ก็คือให้ถึงฝั่งในชาตินี้ก็แล้วกัน ฉะนั้น ขอให้ทุกท่านมีความตั้งใจปฏิบัติด้วยความเข้มแข็ง แสวงหาครูผู้ชี้แนะอุบายในการปฏิบัติให้ถูกต้อง จึงจะเป็นเข็มทิศชี้วิถีชีวิตให้เราได้ข้ามกระแสผ่านพ้นไปได้อย่างปลอดภัย

คู่มือชาวพุทธ

พระอาจารย์ทูล ขิปฺปปญฺโญ

หนังสือเล่มนี้เป็นมรดกธรรมที่พระอาจารย์ทูล ขิปฺปปญฺโญ อดีตเจ้าอาวาส วัดป่าบ้านค้อ เขียนขึ้นและจัดพิมพ์เป็นหนังสือครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ โดยมีจุดประสงค์เพื่อเผยแผ่แนวคำสอนดั้งเดิมของพระพุทธเจ้า ซึ่งมุ่งเน้น การสร้างสัมมาทิฐิ ปัญญาความเห็นชอบ ให้เกิดขึ้นที่ใจ สำหรับผู้ที่ปรารถนา ความสุขในชีวิต ตลอดจนผู้ที่มีหวังมรรคผลนิพพาน

ผู้จัดพิมพ์ : วัดซานฟรานธัมมาราม

ภาพปก : ธนวัฒน์ พิษณุวงศ์

สงวนลิขสิทธิ์

ห้ามพิมพ์จำหน่าย คัดลอก และพิมพ์ซ้ำเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ไปเผยแพร่ ทางสื่อทุกชนิดโดยไม่ได้รับอนุญาต ผู้สนใจกรุณาติดต่อ

วัดซานฟรานธัมมาราม 2645 Lincoln Way, San Francisco, CA 94122

โทร. ๑-๔๑๕-๗๕๓-๐๘๕๗ • watsanfran.org • watsanfran@yahoo.com

วัดป่าบ้านค้อ หมู่ ๗ ต.เขื่อน้ำ อ.บ้านฝ้อ จ.อุดรธานี ๔๑๑๖๐

โทร. ๐๘๙-๔๑๖-๗๘๒๕ • watpabankoh.com • watpabankoh@gmail.com

ผู้สนใจอ่านหนังสือธรรมะและฟังบันทึกเสียงธรรมเทศนา
ของพระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ สามารถดาวน์โหลดได้ที่

<http://watpabankoh.com>

<http://kpyusa.org>

<http://luangporthoon.net>

ผู้ใดมีความประสงค์จะสมทบทุนในการจัดพิมพ์หนังสือธรรมะ
กรุณาติดต่อ คุณโสรัถยา สุริย์จามร soratya@yahoo.com
ธนาคารกรุงเทพ บัญชีออมทรัพย์ เลขที่บัญชี 650-0-12774-8



SAN FRAN DHAMMARAM TEMPLE
SAN FRANCISCO